

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Rozvoj čtenářské a matematické gramotnosti v rámci projektu P-KAP 1. díl – Čtenářská gramotnost

Mgr. Květa Popjuková
Garantka oblasti Čtenářská a matematická gramotnost

co je čtenářská gramotnost

vycházíme z definice a popisu jednotlivých složek

- definic existuje mnoho
- měnily se v čase
- v projektu P-KAP vycházíme z definice České školní inspekce

(viz Tematická zpráva ČŠI: Rozvoj čtenářské, matematické a sociální gramotnosti na základních a středních školách ve školním roce 2015/2016)

co je čtenářská gramotnost - definice

Čtenářská gramotnost představuje **porozumění, využívání, posuzování a angažování se** v psaných textech za účelem dosažení cílů jedince, rozšíření jeho znalostí a potenciálu a aktivní účasti ve společnosti.

- **porozumění** – porozumění psanému textu jako složka čtení
- **využívání** – žák dokáže jednat na základě přečteného
- **posuzování** – čtenář při práci s textem čerpá z vlastních myšlenek a zkušeností
- **angažování se** – zahrnuje motivaci číst, umění výběru četby, různorodé pravidelné čtenářské aktivity
- **psané texty** – NEJSOU: zvukové nahrávky, film, televize, obrázky bez textu
– JSOU: text, diagramy, mapy, tabulky, grafy, kreslené příběhy

další složky čtenářské gramotnosti

- **metakognice** – schopnost jedince přemýšlet a uvažovat o vlastních myšlenkových procesech, především s cílem zlepšit své kognitivní schopnosti

kognitivní schopnosti – umožňují získávat a uchovávat v paměti nové poznatky

– patří k nim všechny myšlenkové procesy, které nám umožňují rozpoznávat, pamatovat si, učit se a přizpůsobovat se změnám prostředí (paměť, koncentrace, pozornost, řečové funkce, rychlost myšlení a porozumění informacím)

další složky čtenářské gramotnosti

- **vztah čtenáře ke čtení a četbě** – rozhoduje o žákově spolupráci v učení a o jeho rozvoji
- žákův vlastní výběr četby jako předpoklad motivace ke čtení (nikoliv výběr z předem daného seznamu)
- škola by měla naučit žáka vybírat si knihy (podle jakých kritérií, způsob učitelova vedení k ujasňování si, co je „dobrá kniha“)
- prostředí a atmosféra ve škole přispívající k rozvoji vztahu ke čtení (klidné místo, ale i projevy a využití čtenářství zařazené do celoškolních akcí jako oslavy, dny otevřených dveří, projektové dny apod.)

další složky čtenářské gramotnosti

- **znalost využití čtenářských strategií** – postupy, které čtenáři slouží k lepšímu porozumění textu
- čtenář je používá vědomě a promyšleně, tedy strategicky
- při práci s nimi je důraz kladen na vlastní proces, součástí výuky je diskuze, jak dané strategie fungují a v čem je jejich přínos
- žáci by neměli užívat strategie za každou cenu, ale jen tam, kde jim přijdou užitečné
- strategií je mnoho a v SŠ/VOŠ je třeba nejprve zjistit, které žáci již znají
- nevyučovat více strategií najednou
- snaha o výuku jedné strategie v určitém časovém úseku napříč předměty

další složky čtenářské gramotnosti – čtenářské strategie

Startéry:

- **sledování porozumění** – Nerozumím..., Co znamená..., Není mi jasné, ale myslím si, že... (zastavení se u těžkých míst, vyhledání významu neznámých slov apod.)
- **kladení otázek** – Rád bych věděl..., Zajímá mě....
- **předvídání** – Text bude o..., Předvídám..., Předpovídám....
- **určování důležitých informací** – Důležité je..., Hlavní myšlenka je...(podtrhávání v textu, nezbytná dovednost pro vyhledávání na internetu, kde je velké množství informací, rozdíly písma)
- **vytváření představ** – Představuji si..., Vidím..., Slyším..., Cítím....
- **propojování** – Toto mi připomíná...
- **usuzování** – Usuzuji...., Myslím... (jedna z nejtěžších strategií)
- **shrnování** – Potřebuji si shrnout....
- **syntéza** – Stále bych rád věděl..., Nejdůležitější bylo...., Potřebuji si najít

zavedení TAKÉ formativního hodnocení

Formativní hodnocení (lépe „hodnocení ve formativní funkci“)

- z lat. *formo* - upravuji, přetvářím (formuje, utváří podobu žákova učení)
- poskytuje zpětnou vazbu ve chvíli, kdy se činnost/výkon dá ještě zlepšit (podpora efektivního učení žáků, podpora motivace k učení)
- dovednost učitele, kdy nehodnotí žáky mezi sebou, ale posuzuje pokrok žáků, kterého dosáhli v průběhu učební jednotky ve vztahu ke konkrétním cílům
- učitel dbá na to, aby každý žák viděl na konci hodiny, co se mu podařilo
- je založeno na důrazu na komunikaci mezi žákem a učitelem i žáky navzájem
- umožňuje žákovi zažít uspokojení z vykonané práce a nabýt sebedůvěry ve své schopnosti
- zahrnuje řadu metod a strategií

práce s chybou

chyba jako prostředek učení – učitel využívá formativní hodnocení při práci s chybou

- **nalezení chyby:** učitel nebo žák nalezne chybu
- **analýza příčiny chyby:** učitel využije formativní hodnocení k analýze příčiny chyby, vysvětlí, proč k ní došlo
- **doporučení jak ji napravit:** učitel žákovi doporučí, jak lze chybu napravit
- **zjednání nápravy:** žák dle doporučení napraví chybu
- **cíle:** chyba není vnímána negativně žádnou stranou, proces nápravy jako pozitivní proces upevňuje zapamatování si správného řešení

zavedení dílen čtení

Dílna čtení jako pravidelná součást výuky (metodický formát výuky)

- **cíle:** rozvíjení vědomého čtenářství, kladného vztahu k četbě, motivace k celoživotnímu učení, rozečíst všechny žáky, prodloužit dobu soustředění u žáků, zlepšení vyjadřování, vytváření čtenářského společenství, v němž je čtení oceňováno
- **význam četby:** rozšiřuje slovní zásobu, zlepšuje pravopis, zlepšuje učení v jiných předmětech (např. slovní úlohy), poskytuje materiál pro formulaci vlastních myšlenek a pro komunikaci s ostatními
- **průběh:** tiché individuální čtení beletrie dle VLASTNÍHO výběru žáka, následné aktivity, které mohou probíhat v kruhu nebo ve dvojicích: sdílení názorů, hodnocení prožitků, zaměření se na **sledované jevy** (např. hlavní postavy, jejich vlastnosti, názor na ně, vztahy, zvířata, nové informace, zábava, vtip aj.)

zavedení metod kritického myšlení

- Vzdělávací program Čtením a psaním ke kritickému myšlení (RWCT) nabízí učitelům ucelený didaktický systém, který je možné využívat téměř ve všech předmětech a na všech stupních škol.
- Konkrétní praktické metody, techniky a strategie jsou sestavené v otevřený, ale provázaný celek, v efektivní systém učení použitelný ve škole.
- Hlavním cílem programu je, aby se žáci stali **samostatnými mysliteli a čtenáři**, kteří se dokážou na věci dívat z různých úhlů pohledu, jsou **zvědaví**, cítí lásku k vědění a zodpovědnost za svět, ve kterém žijí.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Podpora krajského akčního plánování (P-KAP) zajišťuje metodickou a supervizní podporu při využívání akčního plánování na úrovni kraje a středních a vyšších odborných škol.